

ТАҚРИЗИ РОҲБАРИ ИЛМӢ,

доктори илмҳои филологӣ, профессор Исрофилниё Шарифмурод Раҳимзода ба диссертатсияи Азимов Ҷамшед Аслиддинзода дар мавзӯи «Методикаи арзёбии дастовардҳои таълимии доғталабон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар асоси натиҷаҳои имтиҳонҳои марказонидаи доғилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3.5.4. Назария ва методикаи таълими адабиёти тоҷик пешниҳод шудааст.

Аз таъсиси Марказии миллии тести назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва роғандозии имтиҳонҳои марказонидаи доғилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ (соли 2014) дувоздаҳ сол сипарӣ мешавад. Дар ин муддат дар низоми таҳсилоти Тоҷикистон усули тестгузаронӣ ба ҳайси усули боэътимод ва босифати арзёбии дониш ва малақаи маҳорати доғталабони муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ пазируфта шуд. Гарчанде дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишвар ҳанӯз методҳои анъанавии арзёбии дониш ва малақаи маҳорати хонандагон истифода мешаванд, ки ба талаботи замон ҷавобгӯ нестанд. Ҳоло дар аксари мамлакатҳои пешрафтаи ҷаҳон тест ба сифати абзори боэътимоди арзёбии дастовардҳои таълимӣ мавриди истифода қарор дорад. Воқеан, тесте, ки тибқи меъёрҳои тестшиносӣ мураттаб гардидааст, аз ҷанд ҷиҳат судманд аст:

1) дар бораи дастовардҳои таълимии хонандагон ва ё доғталабон маълумоти муфассали сифатиро микдорӣ пешниҳод мекунад;

2) ҷанбаҳои мусбат ва манфии дониш ва малақаи маҳорати хонандагонро дақиқ муайян намуда, нақсу камбудҳои дар таълими фан ҷойдоштаро мушаххас менамояд;

3) дар тақмили барномаи таълимӣ ва китобҳои дарсӣ мусоидат менамояд.

Бо дарназардошти ин ҳама зарурати таҳқиқи масъалаҳои илмӣ, назариявӣ ва амалии тести педагогӣ, марҳалаҳои таҳияи тест, таҳлили саволу масъалаҳо ва дар ин замина арзёбии дониш ва малақаи маҳорати хонандагон ҳангоми имтиҳони доғилшавӣ ба муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ аз ин ё он фан ба миён меояд. Ба ин маънӣ диссертатсияи Азимов Ҷамшед Аслиддинзода дар мавзӯи «Методикаи арзёбии дастовардҳои таълимии доғталабон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар асоси натиҷаҳои имтиҳонҳои марказонидаи доғилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон» яке аз масоили мубрами илми

педагогика буда, ба таҳқиқи масъалаҳои назариявӣ ва амалии методикаи таҳияи тестҳои педагогӣ ва арзёбии дониш ва малакаю маҳорати довталабон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар асоси натиҷаҳои имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ ихтисос дорад, аини мудао ва саривактӣ мебошад.

Диссертатсия Азимов Чамшед Аслиддинзода аз муқаддима, се боб, ки ҳар як боб дорои фаслҳои марбути мавзӯ мебошад, ҳулоса, феҳристи адабиёт, замима ва номгӯи мақолаҳою дастурҳои методии нашрнамудаи муаллиф доир ба мавзӯи таҳқиқ иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 191 саҳифаи компютерӣ иборат буда, рӯйхати адабиёти истифодашуда (206 номгӯӣ), 45 расм, 30 ҷадвал ва 3 замимаро дар бар мегирад, ки ба талаботи навиштани рисолаҳои номзадӣ комилан ҷавобгӯст. Мақсади таҳқиқи мавзӯ муайян намудани асосҳои назариявӣ ва амалии таҳияи саволу масъалаҳои субтести забон ва адабиёти тоҷик дар асоси натиҷаҳои имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии кишвар мебошад.

Дар муқаддимаи диссертатсия мубрамияти мавзӯи таҳқиқ, аҳаммияти илмӣ ва амалии таҳқиқот асоснок карда шуда, заминаҳои методологии мавзӯи мавриди таҳқиқ муайян карда шудаанд; дараҷаи таҳқиқи мавзӯ нишон дода шудааст; фарзия, ҳадафҳо, объект, мавзӯ ва вазифаҳои пажӯҳиш дақиқ муайян шуда, нағзони илмӣ, аҳаммияти назариявӣ ва амалии мавзӯи таҳқиқ мушаххас карда шудаанд; нуктаҳои асосие, ки барои ҳимоя пешниҳод мегарданд, муҳаррар карда шудаанд; давраҳо ва усулҳои пажӯҳиш нишон дода шуда, доир ба раванди таҳқиқу озмоиш маълумот дода шудааст.

Дар боби аввали диссертатсия, ки аз чаҳор фасл иборат аст, асосҳои илмӣ, назариявӣ ва амалии тестҳои педагогӣ таҳқиқ шуда, масоили ҷанбаҳои педагогӣю психологӣю тести педагогӣ, таърихи ташаккул ва тақомули тестология, ҳадаф ва вазифаҳои он, дараҷаи таҳқиқ, меъёрҳои асосии таҳия, тасниф ва арзёбии тест баррасӣ шудаанд.

Боби дуюми диссертатсия «Технологияи таҳия ва таҳлили абзори арзёбии дастовардҳои таълимии довталабон» унвон дошта, масъалаҳои тартиби таҳияи абзори арзёбии дониши довталабон дар имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ, нағз, шакл ва меъёри ҳолғузории тестҳои забон ва адабиёти тоҷик, арзёбии сифати ин тестҳо, ки дар имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавии солҳои 2016-2019 мавриди истифода қарор гирифтаанд, таҳқиқ шуда, доир ба ҳар як масъалаи зикршуда маълумоти муфассал ироа шудааст.

Дар боби сеюми диссертатсия, ки «Методикаи арзёбии дастовардҳои таълимии довталабон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик» унвон дорад, натиҷаҳои умумии дастовардҳои таълимии довталабон аз фанҳои забони тоҷикӣ ва адабиёти тоҷик таҳқиқ шуда, таҳлили муқоисавии рейтингии

натиҷаҳо вобаста ба минтақаҳои ҷумҳурӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои асосӣ мушаххас гардидааст.

Дар ҳулоса ба таври фишурдаву ихчам дар 13 банд натиҷаҳои бадастомада аз таҳқиқи мавзӯ пешниҳод шудааст, ки аҳаммияти илмию методӣ доранд. Тавсияҳои методии муаллифи диссертатсия доир ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот дар 14 банд ироа шудааст, ки дар амал татбиқ намудани онҳо дар бехбуди раванди таълим, баланд бардоштани дараҷаи дониш ва малакаю маҳорати донишомӯзон ва бехтар намудани сифати таҳсилот мусоидат менамоянд.

Бояд зикр кард, ки мавзуи диссертатсияи Азимов Ҷамшед Аслиддинзода аз масоили актуалии илми педагогика буда, ба яке аз самтҳои афзалиятдоштаи таҳқиқоти илмӣ дар Тоҷикистон, масъалаи таҳқиқи методикаи арзёбии дастовардҳои таълимии хонандагон (довталабон) бахшида шудааст. Навгони диссертатсия дар он зоҳир мешавад, ки асосҳои педагогӣ ва психологӣ имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии кишвар бо истифода аз методҳои тестии арзёбии дониш ва малакаю маҳорати довталабон таҳлилу таҳқиқ шуда, бори нахуст дар педагогикаи тоҷики замони Истиклол саволу масъалаҳои тест аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик барои истифода дар имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ дар асоси қолаб (матритса)-и илман асоснокшуда таҳия шудаанд; дар асоси назарияи классикии тестҳо таҳлили оморию психометрии саволу масъалаҳои тест аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик гузаронида шудааст; дониш ва малакаю маҳорати довталабон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ бо таъҷиб ба методикаи нав ва ба воситаи абзори дақиқу боэътимоди илмӣ арзёбӣ ва натиҷагирӣ шудааст.

Диссертатсияи Азимов Ҷамшед Аслиддинзода аз лиҳози назариявӣ ва методӣ қавӣ буда, ба ҳама меъёрҳои, ки Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавриди рисолаҳои номзадӣ зарур доништааст, ҷавобгӯст. Натиҷаҳои илмӣ, тавсияҳои методӣ ва ҳулосаҳои диссертант пояи илмию методӣ дошта, бо далелу мадракҳои эътимоднок асоснок карда шудаанд. Забони қосим илмӣ ва мувофиқ ба талаботи диссертатсияҳои илмию методӣ мебошад.

Ҳулоса, диссертатсияи Азимов Ҷамшед Аслиддинзода дар мавзуи «Методикаи арзёбии дастовардҳои таълимии довталабон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар асоси натиҷаҳои имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон» як таҳқиқоти қосиму анҷомёфта буда, дар сатҳи баланди илмию методӣ навишта шудааст. Диссертатсияи мазкур собит менамояд, ки

муаллифи он Азимов Чамшед Аслиддинзода истеъдоди хуби пажӯҳишгарӣ дорад. Аз ин рӯ, месазад, ки диссертатсияи ӯ дар мавзуи «Методикаи арзёбии дастовардҳои таълимии докталабон аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар асоси натиҷаҳои имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дифоъ ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-113 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 5.3.5.4. Назария ва методикаи таълими адабиёти тоҷик пешниҳод гардад.

Рохбари илмӣ, доктори илмҳои филологӣ,
профессори кафедраи назария ва таърихи
адабиёти ДБЗХТ ба номи С. Улуғзода

Исрофилниё Ш.Р.

Суроға: 734064, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, ноҳияи Сино,
кӯчаи Деҳи боло, 162
Тел.: (+992) 933670999; 900909696
E-mail: isrofilniyo@mail.ru

«10» 04 соли 2026

«Имзои Ш.Р. Исрофилниёро тасдиқ менамоям»

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
ДБЗХТ ба номи С.Улуғзода

Сиҷоатова М.Ғ.

Суроға: 734019, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, кӯчаи Ф. Муҳаммадиев, 17/6.
Телефон: +992 – 37) 2325029; 2325000; факс: +992372325003.
E-mail: rectorat/dbzkht.tj@mail.ru

«10» 04 соли 2026